

Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu*
Zakład Pielęgniarstwa Ginekologiczno - Położniczego Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o
Zdrowiu Akademii Medycznej w Lublinie**
Katedra i Zakład Pedagogiki Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Akademii Me-
dycznej w Lublinie***

BARBARA BARAN*, HENRYK WIKTOR**, JADWIGA BURIAN***

*The evaluation of the level of students' knowledge
in the field of organ transplantation*

**Ocena poziomu wiedzy uczniów szkół średnich
w zakresie przeszczepiania narządów**

WSTĘP

Początki transplantologii sięgają późnego średniowiecza, kiedy to poszkodowanym żołnierzom leczono rany przez dokonywanie przeszczepów skóry pobranej z innej części ich ciała (1).

Transplantacja tkanek i narządów jest dość powszechnie akceptowaną w świecie metodą ratowania zdrowia i życia człowieka. Postęp w zakresie wiedzy medycznej i chirurgii transplantacyjnej w ostatnich latach doprowadził do znacznego zmniejszenia ryzyka operacji i znacznej poprawy wyników leczenia (2,4,5,6,9).

Obecnie możliwe jest dokonanie przeszczepów: nerki, serca, trzustki, wątroby i jelit. Natomiast przeszczepianie takich narządów jak tarczycy nie jest celowe, ponieważ brak tarczycy może być skompensowany lekami (7,8).

W chwili obecnej dokonywanie transplantacji jest ściśle uregulowane prawnie. Ustawodawstwo międzynarodowe dotyczące transplantacji opiera się na dwóch najważniejszych dokumentach: Rezolucji Komitetu Rady Ministrów Europy z 1978 roku i Konwencji Bioetycznej Rady Europy z 1996 roku.

W Polsce zasady dokonywania transplantacji reguluje Ustawa o pobieraniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów z 1995 roku (3,10).

Obecnie główną przeszkodą w dokonywaniu transplantacji narządów zarówno w Polsce jak również w świecie jest trudność w pozyskiwaniu dawców narządów. Zasadniczą przeszkodą w wyrażaniu zgody na ewentualne oddanie narządów do przeszczepu jest brak odpowiedniego poziomu wiedzy w zakresie transplantologii (8,9).

Dlatego przeprowadzono badania celem określenia poziomu wiedzy uczniów szkół średnich w zakresie przeszczepiania narządów.

MATERIAŁ I METODY BADAWCZE

Badaniami objęto 110 uczniów trzech szkół średnich z Jarosławia w wieku od 18 do 20 lat, spośród których: 42 uczęszczało do Liceum Odzieżowego, 38 do Technikum Budowlanego, a 30 do Liceum Ogólnokształcącego.

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego przez zastosowanie ankiety zawierającej pytania zamknięte. Osoba badana dokonywała wyboru jednej z możliwych odpowiedzi.

WYNIKI BADAŃ

Wyniki badań zestawiono w tabelach I – VI.

Tabela I. Czy wiesz, co to jest transplantacja?

Szkoła	Tak		Nie	
	N	%	N	%
Technikum Budowlane	36	32,73	2	1,82
Liceum Odzieżowe	42	38,18	-	-
Liceum Ogólnokształcące	30	27,27	-	-
Razem	108	98,18	2	1,82

Badania wykazały, że dla 1,82% badanych pojęcie transplantacja jest nieznanym określeniem.

Tabela II. Czy wiesz, kiedy można pobrać narządy do przeszczepu?

Szkoła	Tak		Nie	
	N	%	N	%
Technikum Budowlane	17	15,46	21	19,09
Liceum Odzieżowe	17	15,45	25	22,73
Liceum Ogólnokształcące	6	5,45	24	21,82
Razem	40	36,36	70	63,64

W badaniach stwierdzono, że 63,64% objętych badaniami uczniów nie wiedziało, kiedy można pobrać narządy do przeszczepu.

Tabela III. Czy podczas zajęć w szkole był poruszany temat przeszczepiania narządów?

Szkoła	Tak		Nie	
	N	%	N	%
Technikum Budowlane	3	2,73	35	31,82
Liceum Odzieżowe	2	1,82	40	36,36
Liceum Ogólnokształcące	11	10,00	19	17,27
Razem	16	14,55	94	85,45

Badania wykazały, że 85,45% uczniów nie pamięta, aby tematyka przeszczepiania narządów była poruszana podczas zajęć w szkole.

Tabela IV. Czy potrzebne jest propagowanie wiedzy na temat transplantacji?

Szkoła	Tak		Nie		Nie wiem	
	N	%	N	%	N	%
Technikum Budowlane	28	25,45	3	2,73	7	6,36
Liceum Odzieżowe	38	34,55	-	-	4	3,64
Liceum Ogólnokształcące	29	26,36	-	-	1	0,91
Razem	95	86,36	3	2,73	12	10,91

Badania wykazały, że 86,36% badanych uważa, że potrzebne jest propagowanie wiedzy na temat transplantacji. Natomiast 2,73% badanych wyraziło pogląd, że nie ma potrzeby propagowania wiedzy na temat transplantacji. Zaś 10,91% nie potrafiło w chwili badania zająć własnego stanowiska odnośnie potrzeby propagowania wiedzy na temat transplantacji.

Tabela V. Czy zgodził(a)byś się zostać dawcą narządów po śmierci?

Szkoła	Tak		Nie		Nie wiem	
	N	%	N	%	N	%
Technikum Budowlane	25	22,73	7	6,36	6	5,45
Liceum Odzieżowe	31	28,18	1	0,91	10	9,09
Liceum Ogólnokształcące	27	24,54	-	-	3	2,73
Razem	83	75,45	8	7,27	19	17,27

Badania wykazały, że 75,45% badanych wyraziłaby zgodę na oddanie narządów do transplantacji po śmierci. Natomiast 7,27% badanych nie wyraziłaby zgody na oddanie narządów do transplantacji. Zaś 17,27% badanych nie potrafiło podjąć w tym zakresie decyzji w chwili badania.

Tabela VI. Czy uważasz, że jest dobra dostępność do informacji odnośnie wyrażenia zgody na pobranie narządów do przeszczepu?

Szkoła	Tak		Nie	
	N	%	N	%
Technikum Budowlane	5	4,55	33	30,00
Liceum Odzieżowe	10	9,09	32	29,09
Liceum Ogólnokształcące	1	0,91	29	26,36
Razem	16	14,55	94	85,45

Badania wykazały, że 14,55% badanych jest przekonana, że jest dobra dostępność do informacji odnośnie wyrażenia zgody na pobranie narządów do przeszczepu. Natomiast 85,44% uważa, że nie ma dobrej dostępności do informacji odnośnie wyrażenia zgody na pobranie narządów do przeszczepu.

OMÓWIENIE

W Polsce w 1996 roku dokonano 359 przeszczepów nerki, 72 przeszczepów serca, 12 przeszczepów wątroby. Natomiast w 2001 roku przeszczepiono 850 nerek, 130 serc, oraz 119 pacjentom przeszczepiono wątrobę (7,8).

Według danych Poltransplantu w krajach Europy Zachodniej w 2000 roku ilość pobrań narządów do przeszczepów od osób zmarłych wynosiła przeciętnie 50 pobrań na 1 milion

populacji. Natomiast w Polsce w 2000 roku pobrano do przeszczepu zaledwie 20 narządów na 1 milion mieszkańców (8).

Przedstawione dane wskazują, że zarówno w świecie jak również w Polsce na przestrzeni ostatnich lat wzrosła ilość pobranych do transplantacji narządów i zwiększyła się ilość dokonanych transplantacji. Jednakże w Polsce nadal zapotrzebowanie na transplantację narządów jest większe od liczby możliwych do dokonania przeszczepów (7, 8). Obecnie możliwości leczenia drogą transplantacji narządów i tkanek zarówno w Polsce jak również w świecie są ograniczone przez zbyt małą liczbę dawców narządów i tkanek. Zasadniczą przeszkodą w wyrażaniu zgody na ewentualne oddanie narządów do przeszczepu jest brak odpowiedniego poziomu wiedzy w zakresie transplantologii u potencjalnych dawców przeszczepu (8,9).

Przeprowadzone badania własne wykazały, że tylko niewielki odsetek (1,82%) objętych badaniami uczniów szkół średnich nie zna pojęcia transplantacja, ale aż 63,4% badanych nie wiedziało, kiedy można pobrać narządy do przeszczepu. Ponadto badania wykazały, że większość badanych (85,45%) nie pamięta, aby podczas zajęć w szkole była poruszana tematyka przeszczepiania narządów. Większość badanych (86,3%) uważa, że potrzebne jest propagowanie wiedzy na temat transplantacji. Jednakże większość badanych (75,4%) wyraziłaby zgodę na oddanie narządów do transplantacji po śmierci i tylko 7,27% badanych nie zgodziłaby się na oddanie narządów. Należy podkreślić, że większość badanych (85,4%) uważa, że nie ma dobrej dostępności do informacji odnośnie wyrażenia zgody na pobrania narządów do przeszczepu.

Uzyskane wyniki badań własnych wskazują, że istnieje potrzeba większego propagowania wiedzy wśród uczniów szkół średnich odnośnie transplantacji narządów. Można przypuszczać, że pogłębienie wiedzy mogłoby przyczynić się do zmniejszenia grupy przeciwnych oddaniu narządów do transplantacji oraz grupy niezdecydowanych odnośnie wyrażenia zgody na oddanie swoich narządów do transplantacji.

WNIOSKI

Istnieje potrzeba większego propagowania wiedzy wśród uczniów szkół średnich odnośnie transplantacji narządów.

PIŚMIENNICTWO

1. Bołoz W.: Życie w ludzkich rękach. Podstawowe zagadnienia bioetyczne, WATK, Warszawa 1997.
2. D'Ascanio A.: Cywilizacja śmierci, IEN, Lublin 2000.
3. Duda J.: Transplantacja w prawie polskim. Aspekty cywilnoprawne, Zakamycze 1998.
4. Fibak J.: Chirurgia, PZWL, Warszawa, 2001, 134.
5. Góral R.: Zarys chirurgii – Podręcznik dla studentów medycyny, t. I, PZWL, Warszawa 1987, 154.
6. Osuchowski P.: Gra o życie, PZWL, Warszawa, 1988.
7. Pobieranie i przeszczepianie narządów w Polsce w 1998 roku, w: „Służba Zdrowia”, 1999, nr.49-50, 37-38.
8. Rowiński W., Aspekty prawne i etyczne przeszczepiania narządów, w: „Służba Zdrowia”, 2002, nr.26-30, 17-18.
9. Storkebaum S., Wszystko o przeszczepach narządów., Świat książki, Warszawa 1999, 139.

10. Ustawa z dnia 26 października 1995 roku o pobieraniu i przeszczepianiu komórek i tkanek. Dziennik Ustaw, 6 grudnia 1995.

STRESZCZENIE

Obecnie główną przeszkodą w dokonywaniu transplantacji narządów zarówno w Polsce jak również w świecie jest trudność w pozyskiwaniu dawców narządów. Zasadniczą przeszkodą w wyrażaniu zgody na ewentualne oddanie narządów do przeszczepu jest brak odpowiedniej wiedzy w zakresie transplantologii.

Dlatego przeprowadzono badania, których celem było określenie poziomu wiedzy uczniów szkół średnich w zakresie przeszczepiania narządów.

Badaniami objęto 110 uczniów trzech szkół średnich. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego przez zastosowanie ankiety zawierającej pytania zamknięte.

Uzyskane wyniki badań własnych wskazują, że istnieje potrzeba większego propagowania wiedzy wśród uczniów szkół średnich odnośnie transplantacji narządów. Można przypuszczać, że pogłębienie wiedzy mogłoby przyczynić się do zmniejszenia grupy przeciwnych oddaniu narządów do transplantacji oraz grupy niezdecydowanych odnośnie wyrażenia zgody na oddanie swoich narządów do transplantacji.

SUMMARY

At present the main obstacle to transplant organs in Poland as well as in the world is the difficulty in winning donors of organs. The basic barrier to agree to give organs for transplant is the lack of proper knowledge in the field of transplantation.

That is why the research was conducted to measure the level of knowledge about organ transplants among students of secondary schools.

One hundred and ten students of three secondary schools were included into the research. The method of diagnostic opinion poll was applied and the survey with close questions was used.

The achieved results of the research indicate the necessity of propagating the knowledge about organ transplants among students of secondary schools. It is supposed that broadening of this knowledge could cause the decrease of organ transplant opponents and the group of people who are still undecided.